

yaz 2000

EĞİTİM SİSTEMİNDE ÖZEL DERSHANELER¹

Arş.Gör. Hüseyin Şirin

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi

Bu makalede, Türk Eğitim Sisteminde etkin bir baskı grubu oluşturduğuna inanılan, sayıları yıldan yıla artış gösteren, hakkında kapatılmalı-kapatılamaz tartışması sürdürülen özel dersanelerin yaygınlaşma nedenleri üzerinde durulmuş ve özel dersanelere ilişkin öğrenci görüşleri belirlenmiştir.

Eğitim sistemleri, diğer sistemler gibi, ancak eğitim müşterilerinin (öğrenci ve öğrenci velisi) istemlerini karşılayabildikleri ölçüde ve sundukları hizmetin kalitesi düzeyinde saygınlık kazanırlar. Ancak Türkiye'de, özellikle 1980'lerden başlayarak, sosyal, ekonomik ve kültürel değişmelere bağlı olarak eğitim müşterilerinin beklenti ve istemlerinde değişimler yaşanmış, eğitim hizmetlerine olan talep hem nicelik hem de nitelik olarak artmıştır. Aynı konuda çok sayıda öğrencinin eğitimini için yapılmış olan Türk eğitim Sistemi, ihtiyaç duyulan yeni değer ve becerileri üretmek zorunda kalmış ve sistem eğitim istemlerindeki değişiklikleri karşılama gücünü önemli ölçüde kaybetmiştir.

Her hangi bir eğitim sisteminde, istemlerdeki çeşitlenmelere bağlı olarak problemlerin varlığı normal karşılanabilir. Ancak Türk Eğitim Sisteminde hala değişik tür ve boyutta temel çok sayıda problem varlığını sürdürmektedir. Gündeme taşınan problemler; eğitime olan niceliksel taleplerin yeterince karşılanamaması, öğretmenlerin nitelik ve niceliksel yetersizlikleri, bina araç-gereç yetersizlikleri, ölçme değerlendirme sistemlerinin farklılıkları, üniversiteye giriş, öğrenci akışları, okul-çevre ilişkisinin aksaması, farklı öğretim programları, bürokratik problemler gibi problemleri kapsamaktadır.

Bireylerin eğitim istemlerindeki değişme ve gelişmeler yukarıda bir kısmı sayılan temel problemlerin üzerine sisteme artı bir yük getirmiş ve

¹ Bu çalışma yazarın, Yrd. Doç. Dr. Berrin Burgaz denetiminde "Özel Dersanelerin Genel Görünümü ve Öğrenci Görüşleri (Ankara İli Örneği) adını taşıyan yüksek lisans tezine dayalı olarak hazırlanmıştır.

hüseyin şirin

Türkiye'de eğitim sistemi, öğretimin niteliği ve niceliği açısından yetersizliğin sınırına dayanmıştır (Açıkalın, 1998, s.iii).

Türkiye'de bireylerin eğitim istemlerindeki değişme ve gelişmeler, 1980'li yıllardan itibaren gündeme "yeniden yapılanma" ihtiyacını taşımıştır. Tartışmalar sonucu 1990 yılında EARGED (Eğitim Araştırma Geliştirme Dairesi) kurulmuştur. Bu daire "Milli Eğitimi Geliştirme Projesi" adı altında sistemin yenileştirilmesi etkinliklerinde bulunmaktadır. Tartışmaların on yıl ardından EARGED'in kurulması bir bakıma Milli Eğitim Bakanlığı'nın değişmeleri izlemeye geciktiği biçiminde yorumlanabilir. Milli Eğitim Bakanlığının olay ve olguları izlemeye gecikmesine karşın 1980'li yıllardan itibaren özellikle özel öğretim kurumları yeniden yapılanarak değişen ihtiyaç ve beklentilere daha etkili şekilde karşılık vermeyi denemektedir (Özden, 1997, s.5).

Özel öğretim genellikle; (1) kamu okullarının kapasite yetersizliği, (2) kamu okullarının nitelik yetersizliği, (3) farklı eğitim alma isteği, gerekçeleriyle gelişme göstermektedir (Kutner, Sherman, Williams, 1996, s.83). Türk Eğitim Sistemindeki özel öğretim kurumlarının eğitim müşterileri tarafından talep edilmesini ve gelişmelerini ; kamu okullarının nitelik yetersizliği ile birlikte, farklı eğitim istemlerinden kaynaklanan nedenlere yakın bulmak mümkündür.

Türkiye'de eğitim müşterileri özellikle ortaöğretim devresini, sosyal ve iş yaşamına hazırlama amaçlı olmasından çok, üniversiteye götüren bir yol, bir köprü olarak algılamakta ve beklentilerini buna göre oluşturmaktadırlar (Bolay ve Diğerleri, 1996, s.6; Çıkrıkçı, 1993, s.5). Buna karşın Türkiye'de ortaöğretim sistemi, üniversite giriş sınavına öğrenci yığan bir mekanizma gibi çalışmaktadır.

Diğer taraftan üniversiteye girişte öğrenci yığılmalarını üniversite öğrenimine verilen önemden kaynaklandığı söylenebilir. Sewel'e göre yüksek öğretime verilen önem; üniversite diplomasının kazandırdığı yüksek gelir şansı, güç ve prestijden kaynaklanır (Özden, 1997, s.515). Yükseköğrenim hem ülke hem de bireylerin refahı için büyük öneme sahiptir (Manski ve Wise, 1983, s.61). Özellikle bireylere sağladığı meslek olanaklarından dolayı üniversite diploması hemen hemen tüm gelişmiş ülkelerde bir sosyal hareketlilik aracı olarak kabul edilmektedir (Pascarella ve Terenzini, 1991, s.91). Bireylerin eğitim istemlerindeki çeşitlenmeler ve üniversite öğretiminin bir sosyal hareketlilik aracı olarak kabul edilmesi üniversite giriş sınavlarının cazibesini arttırmıştır.

hüseyin şirin

Bunun doğal sonucu olarak üniversite öğrenimi yapmak isteyen bireyler artış göstermektedir. Ancak bu artışa rağmen sistem içindeki yükseköğretim kurumlarının talebi karşılamada yetersiz kalması yükseköğretime geçişte sınavın uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Sınava tekrar girişlerin sınırlandırılmamış olması sınava başvuran adayları arttırmıştır. Adaylar sınırlı kontenjanlara girebilmek için yoğun çaba harcamakta ve bir birleriyle yarışmak durumunda kalmaktadırlar. Adayların, söz konusu bu yarış kazanmak amacıyla devam ettikleri ya da bitirdikleri öğretim kurumu dışında özel ders aldıkları veya özel dershaneye devam ettikleri gözlenmektedir. Rakamlar üniversiteyi kazanan öğrencilerin %80'nin sınava ilk girişlerinde başarılı olmadıklarını ve dershanelerden kurs aldığını göstermektedir (Milliyet, 7 Mayıs 1998).

İstatistikler bir önceki yıl üniversiteye giriş sınavlarına katılmış ancak bir yükseköğretim programına yerleşmemiş adayların, sınava tekrar katılmalarında kazanma oranlarının, sınava ilk kez katılan ortaöğretim son sınıfında öğrenci durumunda olan adaylara göre yüksek olması bu adayların mezuniyet sonrası, ortaöğretimde kazandıkları bilgi ve becerilerin üzerine nasıl bir bilgi-beceri ekliyorlar da sınavda bir önceki yıla göre başarılı olabiliyorlar sorusunu gündeme getirmektedir.

Ortaöğretimdeki okulların öğretim kalitesinin yapılan sınavlara göre yetersizliği diğer tarafta yükseköğretimin sınırlı kontenjanlarının bulunması yükseköğretime girmek isteyen öğrencilerin özel ders alma gereksinimlerini doğurmuştur. Özel ders vermek Anayasa ve Devlet Personel Kanunu'na göre yasak olmasına rağmen özel ders veren öğretmenler bir dönem bu süreci yaşatmışlardır. Birebir arz talebin oluşturduğu ve gerçekleştiği özel ders olgusu daha sonra bir kaç öğretmenin bir araya gelerek küçük bürolarda beş on kişilik öğrenci gruplarına ders verme olgusuna dönüşmüştür. Özel ders ve büro etkinlikleri sistemin yasaklamalarına rağmen devam etmiştir. Özellikle Milli Eğitim Bakanlığı ve Maliye Bakanlığının izlencesinde bulunan özel ders ve özel bürolar olgusu, haksız ve vergisiz kazanç elde edildiği, denetimlerinin bulunmaması, sınava başvuran adaylar arasındaki fırsat eşitsizliğini arttırıyor olması gibi etmenlere rağmen engellenememiş, 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Yasasına dayanarak özel dershaneler olgusuna dönüştürülmüştür. Özel ders ve büro olgularına karşın özel dershanelerin ücretlerinin düşüklüğü özel dershaneye talebi arttırmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma; özel ders olgusu ile başlayan, özel büro olgusu ile devam eden ve nihayet 1885 yılında Öz.De.Bir (Özel Dershaneler Birliği), 1991'de Güven.Der.(Güven Dershaneler Derneği) adlarıyla birleşerek sistem ve karar sürecinde etkin bir baskı grubu oluşturan özel dersane olgusunu incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma yalnızca üniversite hazırlık programı uygulayan özel dershaneleri kapsamaktadır. Çalışmada geçen "ÜHPU" kısaltması; "Üniversite Hazırlık Programı Uygulayan" anlamında kullanılmıştır.

Araştırma Modeli

Bu araştırma, problemin ilgili olduğu alan ile verilerin çözümlenmesinde yararlanılan teknikler açısından durum saptamaya yönelik, betimlemeye uygun tarama modelinde bir çalışmadır.

Araştırma Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini; 1998 yılında, Ankara İli Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde ÜHPU tüm özel dershanelerde öğretim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Söz konusu evrende toplam 160 tane ÜHPU özel dersane ve bu dershanelerin öğretim için tek oturumda toplam 30633 öğrenci kontenjanı bulunmaktadır.

Belirtilen evrenden tabakalı örneklem alma yöntemi kullanılarak örneklem belirlenmiştir. Çünkü tabakalı örnekleme, sosyal bilimlerdeki pek çok araştırma için, özellikle homojen olmayan evrenlerde, uygun bir örnekleme yoludur (Baykul, 1997, s.261). Araştırma evreninden araştırmacının imkanları çerçevesinde 1000 kişilik bir örneklem oluşturulmuştur. Tabakalı örnekleme yönteminde, evrenin gruplarındaki eleman sayılarının evrenin bütünündeki eleman sayılarına oranları hesaplanır (Baykul, 1997, s.259). Tabakaların belirlenmesinde ÜHPU özel dershanelerin tek oturumdaki öğrenci kontenjanları belirleyici olarak kullanılmış ve tabakalar;

1. Tabaka : Öğrenci kontenjanı 200 ve altında olan 109,
2. Tabaka : Öğrenci kontenjanı 200 – 400 arasında olan 31,

hüseyin şirin

3. Tabaka : Öğrenci kontenjanı 400 – 600 arasında olan 12,

4. Tabaka : Öğrenci kontenjanı 600 ve üstü olan 8,

tane ÜHPU özel dersane ve bunlara devam eden öğrenciler olarak belirlenmiştir.

Evrene ait öğrenci sayısı 30633, ÜHPU özel dersane sayısı 160 olarak belirlenmiştir. Araştırmacı tarafından öncelikle evrendeki kurum sayısının tabakalara göre oranları alınmış ve bu orana göre örnekleme girecek toplam 30 özel dersane belirlenmek istenmiştir. Ancak bu orana göre 4. tabakaya 2 ve 3. tabakaya 3 kurum girmiştir. Evren bütün olarak incelendiğinde tabakalara giren kurum sayısı ile öğrenci sayıları paralellik göstermemektedir. O nedenle araştırmacı örnekleme giren kurum sayılarını belirlerken yapılan hesaplama, örneklemin evreni temsil edebilmesi amacıyla uymamıştır. Çünkü bura da önemli olan tabakaya giren kurum sayısı değil öğrenci sayıdır. Bu nedenle araştırmacı 1. tabaka örneklemi için 20, 2. tabaka için 6, 3. tabaka için 4, ve 4. tabaka örneklemi için 3 ÜHPU özel dersane öğrencileri üzerinde çalışma yapmıştır. Çalışmanın başlangıcında 30 ÜHPU özel dersaneye gidilmesi planlanmışken yukarıda açıklanan nedenle 33 ÜHPU özel dersanede çalışma gerçekleştirilmiştir. Örnekleme evreni temsil edebilecek 30 kurum ve bu kurumlara devam eden 1000 öğrenciden oluşacağından tabakalara ait örnekleme belirlenirken; örneğin birinci tabaka, örneklemdaki kurum ve öğrenci sayısının evrendeki kurum ve öğrenci sayısına oranı ($160 / 30 = 20$) ve ($9720 / 30633 = 0.3173$) biçiminde hesaplanmıştır. Elde edilen yüzde değeri 30'luk örnekleme için ($30 \times 0.6813 = 20$) ve 1000'lik örnekleme için ($1000 \times 0.3173 = 317$) biçiminde kullanılmış ve böylece birinci tabakaya giren örnekleme saptanmıştır. Örneği verilen hesaplama göre diğer tabakalara ait örneklemler belirlenmiştir. Belirlenen yöntemle ilgili olarak örnekleme giren öğrenci sayı ve oranların tabakalara göre dağılımı Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Evrenden Alınan Örnekleme

TABAKALAR	ÜHPU Dersane N	%	ÜHPU Dersane n	Öğrenci N	%	Öğrenci n
1. Tabaka	109	0.6813	20	9720	0.3173	317
2. Tabaka	31	0.1937	6	9073	0.2962	296
3. Tabaka	12	0.075	4	6083	0.1986	199
4. Tabaka	8	0.05	3	5757	0.1879	188
TOPLAM	160	1.000	33	30633	1.000	1000

Verilerin Toplanması

Ankara İli Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde etkinlik gösteren ÜHPU özel dershanelerin sayıları ve bunların öğrenci kontenjanları Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumu'ndan temin edilmiştir.

ÜHPU özel dershanelere devam öğrencilerin dershanelere ilişkin görüşlerinin belirlenmesi için ilk etapta bu kurumlarda bulunan öğretmen, yönetici ve öğrencilerle görüşmeler yapılmış, bu görüşmelerde notlar tutulmuştur. Ardından yine araştırmacı tarafından Ankara ilinde, ÜHPU toplam üç özel dershaneye devam eden 1279 öğrenciye boş yarım A4 kağıtları dağıtılmıştır. Öğrencilerden, dağıtılan kağıtlara dershanelere ilişkin görüş ve düşüncelerini ve dershanede bulunuş nedenlerini serbestçe yazılı olarak ifade etmeleri istenmiştir. Görüşmelerde tutulan notlar ve öğrenciler tarafından yazılan kompozisyonlarda ifade edilen veriler araştırmacı tarafından incelenerek, yazılan ifadeler frekanslara çevrilmiş ve sonra da gerekli görülen ifadeler anket maddelerine taşınmıştır.

Hazırlanan araç örneklem kapsamına girmeyen ancak evrende varolan ÜHPU özel dershanelerin özelliklerini taşıyan iki özel dershanedeki denek grubunda sınanmıştır. Yapılan sınama sonucunda ankette yer alan ve açık uçlu (Başka) biçiminde bırakılan bazı maddelerin denekler tarafından yoğun biçimde yazılı ifadelendirilmiş olduğu gözlenmiştir. Yoğunluk gösteren ifadeler hazırlanan aracın son şekline taşınmıştır. Örneğin sınamaya kadar araştırmacı tarafından dikkate alınmamış olan ve anketin birinci bölümünün üçüncü maddesinde bulunan bazı okul türleri eklenmiş, anketin ikinci bölümü madde on altıda bulunan öğretmen tutumlarına ilişkin seçenekler deneklerden gelen sorular karşısında akademik terminolojiden uzak, öğrencilerin anlayabileceği biçimde değiştirilmiş ve yapılan sınama sayesinde anketin son halinde yer almıştır. Danışman ve uzmanlar yardımıyla, elde edilen bilgiler ve aracın geçerlilik çalışması tamamlanmıştır.

Hazırlanan araç son biçimini kazanınca, Ankara ilinde örnekleme giren ÜHPU özel dershaneye devam eden 1000 öğrenciye uygulanmıştır. Aracın uygulanması, araştırmacı ile birlikte ÜHPU özel dershanede görevli rehberlik ve ölçme değerlendirme uzmanları tarafından gerçekleştirilmiştir. Uygulama bazı gruplara ders içinde, bazı gruplara ise rehberlik toplantılarında deneklere elden dağıtılarak yüz yüze uygulanmış ve yanıtlanınca hemen geri toplanarak tamamlanmıştır. Geri toplanan araçlar hemen araştırmacı tarafından incelenmiş geçersiz olduğuna karar verilen anketler için farklı deneklere yeniden uygulanmıştır. Bu anlamda 28 öğrencinin anketi geçersiz

hüseyin şirin

sayılarak farklı deneklerle anket yinelenmiştir. Böylece araştırmada hedeflenen 1000 kişilik örnekleme ulaşılması başarılmıştır. Geçerli anketlere, verilerin bilgisayar ortamına taşınmasında doğabilecek sorunları önlemek amacıyla kod numaraları verilmiştir.

Anket sorularına yanıt verme ortalama on dakika sürmüştür. Ortalama olarak ifade edilen sürede deneklerin çoktan seçmeli sorulara yanıt verme hızlarının ve becerilerinin etkisi gözlenmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Deneklerin kişisel ve sosyo-ekonomik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla bu özelliklerin her biri için frekans ve yüzde dağılımları elde edilerek, deneklerin ÜHPU özel dersanelere ilişkin görüşlerinin neler olduğunun belirlenmesi için öğrencilerin görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları tablolştırılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya Katılan Bireylerin Öğrenim Durumları

Ankete katılan ÜHPU özel dershaneye devam eden öğrencilerin öğrenim durumları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Denek Grubunun Öğrenim Durumu

Öğrenim Durumu	f	%
Mezun Durumda	521	52.1
Ortaöğretime Devam Ediyor	479	47.9
Toplam	1000	100

Ankete katılan öğrencilerin 521'nin (%52.1) bir ortaöğretim kurumu mezunu, 479'unun (%47.9) halen bir ortaöğretim kurumuna devam eden öğrenci olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Bir yüksek öğretim programına girebilmek için ÜHPU özel dershaneye devam eden öğrencilerin çoğunluğunun mezun durumda bulunması bu öğrencilerin bir önceki yılın üniversite sınavlarını kazanamadığı anlamına gelmektedir. Bu durum üniversite kapısındaki mezun adayların yığılmaları ile paralellik göstermektedir.

Araştırmaya Katılan Bireylerin Mezun Olduğu ya da Devam Ettiği Ortaöğretim Kurumu Türüne Göre Özellikleri

Ankete katılan ÜHPU özel dershaneye devam eden öğrencilerin; mezun oldukları ya da son sınıfa devam ettikleri ortaöğretim kurumlarının hangi tür olduğu Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Denek Grubunun Devam Ettiği ya da Devam Ettiği Ortaöğretim Kurum Tür Durumu

Ortaöğretim Türü	f	%
Genel Lise	416	41.6
Güzel Sanatlar Lisesi	11	1.1
Eñds. Meslek Lisesi	128	12.8
Sağlık Meslek Lisesi	43	4.3
Otelcilik Turizm Meslek Lisesi	64	6.4
Kız Meslek Lisesi	88	8.8
Ticaret Meslek Lisesi	85	8.5
Teknik Lise	20	2.0
İmam Hatip Lisesi	145	14.5
Toplam	1000	100

Örneklem grubunun 416'sının (%41.6), genel liselerden mezun ya da bu kurumların son sınıfına devam ettikleri bulunmuştur.

Genel liselerden mezun ya da liselerin son sınıfına devam eden öğrencilerin çoğunlukta olmaları, bu öğrencilerin üniversiteye gitme durumunun dışında bir alternatiflerinin bulunmadığı şeklinde yorumlanabilir. Çünkü bu öğrenciler için sistemde başka varolma yolu neredeyse yoktur. Meslek liseleri mezunu ya da bu liselere devam eden öğrencilerin genel lise öğrencilerine göre varolma alternatifleri daha fazladır.

hüseyin şirin

Ankete katılan, farklı meslek kollarına ait okullardan gelen öğrencilerin toplamına dikkat edilirse bu öğrencilerin düz liseden gelen öğrencilere göre daha fazla olduğu bir çelişkiymiş gibi gözükmektedir. Ancak meslek liselerinden gelen öğrencilerin meslek liselerine dağılımı genel dağılım içinde oldukça düşüktür. Meslek liseleri içinde İmam Hatip Liselerinin % 14.5'lik bir oranla birinci sırada yer aldığı söylenebilir.

Ankete katılan denek grubunda; Sağlık Meslek Lisesi, Otelcilik Turizm Meslek Lisesi, Kız Meslek Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi ve Teknik Liselerden mezun ya da bu liselerin son sınıflarına devam eden öğrencilerin oranlarının düşük olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bunun nedenini bu durumdaki öğrencilerin iş hayatına hemen atılabilme şanslarının bulunmasına bağlamak mümkündür. Bu durumdaki öğrenciler okullarına devam ederken, son sınıfta bir iş yerinde staj yapmak durumdadırlar. Yaptıkları staj sonrası hemen bir kurumda işe başlama olasılıkları yüksektir. Diğer taraftan bu durumdaki öğrencilerin staj yapmaları nedeniyle ÜHPU özel dershaneye devam zamanı da bulamıyor olmaları yorumu yapılabilir.

Güzel Sanatlar lisesine devam eden öğrencilerin örneklem grubunda çok düşük yer alması, Ankara İlinde bu programı uygulayan okul sayısının azlığı yanında, bu okula devam eden öğrencilerin bir yükseköğretim kurumuna özel yetenek sınavı sonucunda girebilmelerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmaya Katılan Bireylerin ÜHPU Özel Dershaneye Devam Düzeylerine Göre Özellikleri

Ankete katılan denek grubunun üniversite sınavı öncesinde ortaöğretim kurumlarının hangi sınıflarında dershaneye gittikleri Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Denek Grubunun ÜHPU Özel Dershaneye Devam Düzeyleri

Ortaöğretimin Hangi Sınıflarında Dershaneye Gitti	f	%
1. sınıfta dershaneye gitme	147	14.7
2. sınıfta dershaneye gitme	311	31.1
3. sınıfta dershaneye gitme	742	74.2
Mezun durumda dershaneye gitme	521	52.1
Toplam	.*	.*

* Denekler ankette bu maddede birden fazla seçenek işaretleyebildikleri için toplam yüzde ve frekans değerleri tabloda verilmemiştir.

Tabloya bakıldığında öğrencilerin sınıf düzeyleri yükseldikçe özel dershaneye devamlarının arttığı görülmektedir. Denek grubunun; 147'sinin (%14.7) ortaöğretim birinci sınıfında öğretimini sürdürürken, 2 ve 3. sınıflara göre ÜHPU özel dershaneye gitmeleri bulgusu düşüktür. Doğal olan bu bulguyu; deneklerin, ortaöğretimin birinci sınıfında öğrenime devam ederken, üniversite sınavına hazırlanmak amacıyla ÜHPU özel dershaneye gitmeyi erken bulmaktadırlar şeklinde yorumlanabilir. Kuşkusuz bu dönemde ÜHPU özel dershaneye devam etmeme durumunu ailelerin ekonomik güçleriyle de ilişkili olduğunu göz ardı etmemek gereklidir.

Denek grubunun 311'nin (%31.7) ortaöğretimin ikinci sınıfında ÜHPU özel dershaneye gitme oranının birinci sınıfta gitme oranına göre iki kat artış gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgu üniversite sınavının, ikinci sınıf öğrencileri için artık uzak görülmemesi ve dolayısıyla üniversite sınavına hazırlanmak için ÜHPU özel dershaneye gitme ihtiyacının başlaması biçiminde yorumlanabilir.

Elde edilen bulgulara göre; ortaöğretim 3. sınıf yani öğrencinin üniversite sınavına katılacağı yılda ÜHPU özel dershaneye gitme durumunun daha çok yaşandığı belirlenmiştir. Ankete katılan denek grubunun 742'sinin (%74.2) ortaöğretim son sınıfta öğrenimlerini devam ettirdikleri belirlenmiştir. Bu durumdaki öğrencilerin okul ile aynı zamanda ÜHPU özel dershaneye zaman ayırmak durumunda olmaları yaşanan bir durumdur.

Araştırmaya Katılan Bireylerin Özel Ders Alma Durumuna Göre Özellikleri

Ankete katılan grubunun özel dershaneye devam ederken aynı zamanda özel ders alıp almadığı Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Grubunun Özel Ders Alma Durumu

Özel Ders Alıyor Olma	f	%
Evet Alıyorum	298	29.8
Hayır Almıyorum	702	70.2
Toplam	1000	100

hüseyin şirin

Araştırmada görüşlerine başvurulmuş öğrencilerin 702'sinin (%70.2) özel ders almadığı, buna karşılık 298 (%29.8) denek öğrencinin ÜHPU özel dershaneye giderken aynı zamanda özel ders aldığı belirlenmiştir.

Özel ders almak ailenin ekonomik durumu ile doğrudan ilişkili bir durumdur. Ankara'da, genelde bir saatlik özel ders ücretinin üç milyon ile on milyon arasında olduğu konu ile yakından ilgilenen veli ve öğretmenlerden elde edilen bir bilgidir. Bir saatlik özel ders için bu maliyete katlanmak her öğrenci velisi için kolay katlanılabilir bir durum değildir.

ÜHPU özel dershaneye devam eden öğrencilerin 298'inin (%29.8) özel ders alıyor olması bulgusuna ulaşılması, ekonomik durumu iyi ailelerin, öğrencilerinin üniversite sınavını başarıları için her tür ekonomik harcamayı göze alabildikleri şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya Katılan Bireylerin Aylık Gelirlere Göre Özellikleri

Araştırmada görüşlerine başvurulmuş öğrencilerin ailelerin aylık gelir durumlarına göre dağılımı Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Denek Ailelerinin Aylık Gelir Durumuna Göre Dağılımı

Aylık Gelir Düzeyi	f	%
Asgari Ücret – 100 Milyon	113	13.3
100 Milyon – 150 Milyon	259	25.9
150 Milyon – 200 Milyon	209	20.9
200 Milyon – 250 Milyon	201	20.1
250 Milyon – ve üzeri	218	21.8
Toplam	1000	100

Araştırmada görüşlerine başvurulmuş öğrencilerin; 113'ünün (%11.3) asgari ücret ile 100 milyon, 259'unun (%25.9) 100 milyon ve 150 milyon, 209'unun (%20.9) 150 milyon ve 200 milyon, 201'inin (%20.1) 200 milyon ve 250 milyon, 218'inin (%21.8) 250 milyon ve üzerinde ailelerinin aylık gelirlere sahip oldukları bulgusuna ulaşılmıştır.

Ulaşılan verilere göre her gelir grubuna giren ailelerin öğrencilerini ÜHPU özel dershaneye gönderebildikleri yorumu yapılabilir. Ancak gelir düzeyi 100 milyon

ve altında olan ailelerin öğrencilerini ÜHPU özel dershaneye gönderme oranının diğer gelir gruplarına göre oldukça düşük olduğu gözlenmektedir. Bu da gelir grubu düşük ailelerin öğrencilerini ÜHPU özel dershaneye göndermede sıkıntı yaşadıkları biçiminde yorumlanabilir. Özel dershaneye devam edebilme durumu ailenin gelir düzeyi ile yakından ilişkilidir. Ailelerin gelir düzeyi yükseldikçe öğrencinin özel dershaneye gidebilme şansı artmaktadır.

Öğrencilerin ÜHPU Özel Dershanelere İlişkin Görüşleri

ÜHPU Özel Dershaneye Gitme Kararı Verirken Birey Kimlerden Etkilendi

Üniversite giriş sınavı bireylerin; yaş, deneyim, bilgi birikimi yönünden en kritik döneminde gerçekleşmektedir. Birey bu dönüm noktasına ilişkin alacağı kararlarda çevresindeki hemen hemen herkesin görüş ve düşüncesini almak ister. Birey çoğu zaman konu ile ilgili güvendiği kişilerden görüş alır ve aldığı görüşlerin yardımı ile karar verir.

Yukarıda sayılan nedenlerle hazırlanan anketin ikinci bölümünün ilk sorusu, bireyin ÜHPU özel dershaneye gitme kararını verirken kimlerin etkili olduğu biçiminde hazırlanmıştır.

Araştırmada görüşlerine başvurulmuş öğrencilerin; 373'ünün (%37.3) ailesinin, 433'ünün (%43.3) arkadaşlarının, 242'sinin (%24.2) öğretmenlerinin, ÜHPU özel dershaneye gitme kararı verirken etkili olduğunu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulguya karşılık, öğrencilerin 258'inin (%25.8) hiç kimsenin etkisi olmadan kararını kendisinin verdiği belirlenmiştir.

Verilen kararda arkadaşların etkili olduğu durumu daha çok görülmektedir. Verilen kararda öğretmenlerinden en az etkin olan grubun öğretmenler olduğu belirlenmiştir.

Ankete katılan öğrencilerin ÜHPU özel dershaneye gitme kararı verirken kimlerden etkilendiği Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. ÜHPU Özel Dershaneye Gitme Kararında Kimlerin Etkili Olduğu Dağılımı

Kimler Etkili	f	%
Aile	373	37.3
Arkadaşlar	433	43.3
Öğretmenler	242	24.2
Hiç Kimse	258	25.8
Toplam	.*	.*

* Denekler ankette bu maddede birden fazla seçenek işaretleyebildikleri için toplam yüzde ve frekans değerleri tabloda verilmemiştir

ÜHPU Özel Dershaneye Gitmedeki En Etkili Gerekçe

Denek grubunun, ÜHPU özel dershaneye gitme gerekçelerini;

4. Denek grubunun 254'ü (%25.4) çoktan seçmeli test tekniği kazanmak için,
5. Denek grubunun 213'ü (%21.3) sınavı kazanmak için şart olarak gördüğü için,
6. Denek grubunun 198'inin (%19.8) okuldaki öğretimin sınavı kazanmak için yeterli olmadığını düşündüğü için,
7. Denek grubunun 152'sinin (%15.2) okulda öğrendiklerini tekrarlamak için,
8. Denek grubunun 136'sinin (13.6) üniversite sınavı için kendisini yetersiz hissettiği için,
9. Denek grubunun 42'sinin (%4.2) başka nedenlere bağladığı biçiminde sıralamak mümkündür.

İlk sırada elde edilen bulgu, ortaöğretim kurumlarında uygulanmakta olan ölçme değerlendirme sisteminin üniversite giriş sınavında uygulanan sistemden farklı olması ile yakından ilişkilidir. Öğrenci çoktan seçmeli test tekniği kazanmak için ÜHPU özel dershaneye gitmektedir. Yükseköğretime geçişte kullanılan ölçme değerlendirme sisteminin ortaöğretimde yaygın biçimde kullanılmıyor olması sürekli tartışılan bir konudur. ÜHPU özel dershaneye devam ediyor olmanın üniversite giriş sınavını kazanma garantisi anlamına gelmemesine karşın

deneklerin %21.3'nün bu yönde düşünmesi ÜHPU özel dershanelere güvenin bir göstergesi biçiminde yorumlanabilir.

Araştırmada görüşlerine başvuru alan deneklerin ÜHPU özel dershaneye gitmesindeki en etkili gerekçeye ilişkin görüşleri Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. ÜHPU Özel Dershaneye Gitmede En Etkili Gerekçeye Göre Dağılımı

En Etkili Gerekçe	f	%
Sınav için yetersiz olduğunu düşünüyor olmak	136	13.6
Test tekniği kazanmak	254	25.4
Okulda öğrenilenleri tekrarlamak	152	15.2
Okuldaki öğretimin yetersiz olduğunu düşünmek	198	19.8
Sınavı kazanmak için şart	213	21.3
Başka	47	4.7
Toplam	1000	100

Tablo incelendiğinde devam ettikleri ya da mezun oldukları okullardaki öğretimin yetersiz olduğunu düşünen ve bu nedenle özel dershaneyi tercih eden öğrencilerin oranı oldukça yüksektir. Bu görüş bir bakıma ortaöğretim kurumlarına öğrencinin güven düzeyini de belirlemesi açısından oldukça önemlidir.

Anketteki ilgili soruda açık uçlu olarak verilen başka seçeneğini 47 kişinin yazdığı görülmektedir. Bu öğrencilerin yazdıkları ifadeler incelenmiş ancak katkı sağlayabilecek her hangi bir bulgu elde edilememiştir.

ÜHPU Özel Dershane Ücretlerine İlişkin Denek Görüşleri

Araştırmada görüşlerine başvuru alan denek grubunun; 746'sının (%74.6) ÜHPU özel dershane ücretlerini yüksek bulduğu, 164'ün düşük (%16.4) ve 90'nının (%9.0) normal bulduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

ÜHPU özel dershane ücretlerine ilişkin denek görüşlerinin dağılımı sırasıyla yüksek, normal ve düşük olarak algılanması beklenirken; ücretleri düşük görenlerin sayısı ile normal görenlerin sayısı beklenen sıralamayı bozulduğu görülmektedir. Beklentinin bozulmasının nedenini Özel dershane ücretlerinin değerlendirilmesinde hiç kuşkusuz öğrencinin ailesinin gelir duruma bağlamak mümkündür.

hüseyin şirin

Özel dershanelerin ücretleri bir ders saati ücreti ile öğrencinin toplam alacağı ders saati çarpımı olarak hesaplanır. 1997-1998 öğretim yılında özel dershanelerin bir saatlik ders ücretleri Ankara ilinde ikiyüzelli bin ile bir milyon arasında gerçekleşmiştir. Buna karşılık Ankara ilinde bir öğretim yılı boyunca özel dershaneler 450 saat ile 900 saat arasında program uyguladıkları belirlenmiştir.

Araştırmada görüşlerine başvurulmuş deneklerin ÜHPU özel dershane ücretlerine ilişkin görüşleri Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Deneklerin ÜHPU Özel Dershane Ücretlerine İlişkin Görüşlere Göre Dağılımı

Ücret Düzeyi	f	%
Düşük	164	16.4
Normal	90	9.0
Yüksek	746	74.6
Toplam	1000	100

ÜHPU Özel Dershanede Bulunan Rehberlik Servisi Hizmetlerine İlişkin Denek Görüşleri

Araştırmada görüşlerine başvurulmuş deneklerin devam ettikleri ÜHPU özel dershanede rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşler

Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşler	F	%
Düzenli hizmet alıyor	443	44.3
Görevli uzman ilgili bölüm mezunu olmadığı için hizmet alamama	98	9.8
Görevli uzman yetersiz	149	14.9
Mesleki rehberlik hizmetleri yetersiz	489	48.9
Psikolojik danışma hizmetleri yetersiz	332	33.2
Başka	-	-
Toplam	.*	.*

* Denekler ankette bu maddede birden fazla seçenek işaretleyebildikleri için toplam yüzde ve frekans değerleri tabloda verilmemiştir.

Rehberlik hizmetlerinin yürütüldüğü servis ÜHPU özel dershanelerin en önemli birimlerinden biri olarak düşünülmektedir.

Araştırmada görüşlerine başvurulmuş deneklerin; 443'ü (%44.3) rehberlik hizmetlerinden düzenli bir biçimde hizmet aldıklarını belirtmişlerdir. Ancak bunun yanında denek grubunun 149'u (%14.9) rehberlik servisinde görevli uzmanın yetersiz olduğu görüşündedir.

Tablo incelendiğinde denek grubun yarısından fazlasının rehberlik servisinden düzenli biçimde hizmet alamadığı gözlenmiştir. Farklı şikayetlerde bulunan öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde; rehberlik servisinde yürütülen mesleki rehberlik hizmetlerini 489 kişi, grubun %48.9'u yetersiz bulmaktadır. Rehberlik hizmetlerine özellikle mesleki rehberlik üniversite sınavına hazırlanan birey için oldukça önemlidir. Çünkü bireyin belki de tüm yaşamını etkileyecek meslek seçimi konusunda zamanında ve doğru biçimde bilgilendirilmesi gerekmektedir. Oysa araştırmada görüşlerine başvurulmuş denekler rehberlik servisinin görevlerinden biri olarak kabul edilmesi gereken mesleki rehberlik hizmetini tam olarak yerine getiremediğini belirtmektedir.

Denek grubunda 332 kişi, grubun %33.2'si servis tarafından yürütülen psikolojik danışma hizmetlerini yetersiz bulmaktadır. Sınav stresi yaşayan öğrenciler, aşırı heyecan yaşayan öğrenciler, sınavı kazanamazsam hayatın sonu olur diye düşünen vb. öğrenciler için özellikle gerekli olan psikolojik danışma hizmetlerinin de tam anlamıyla yerine getirilmiyor olduğu düşünülebilir.

Ulaşılan en kritik bulgu, rehberlik servisinde görev yapan uzmanın, üniversitelerin ilgili bölümlerinden mezun olmadığının belirlenmesidir. Ulaşılan bu bulgu; denek grubunun 98'i (%9.8) görevli uzmanın ilgili bölüm mezunu olmadığı için hizmet alamadığı görüşünde olmasından çıkarılmıştır. Oysa rehberlik servisinde görevlendirilecek personelin üniversitelerin ya Rehberlik Psikolojik Danışma ya da Ölçme- Değerlendirme bölümlerinden mezun olması zorunluluğu vardır (Tip Yön. Mad.23).

ÜHPU Özel Dershanelerde Yürütülen Rehberlik Hizmetlerinin Artırılmasına İlişkin Denek Görüşleri

Tabloya bakıldığında; ÖSYM sınavlarına ilişkin stratejik bilgiler verilmesini, (%62.2), her hafta bir meslek meslekten biri tarafından

hüseyin şirin

tanıtılmasını (%62.0) ve rehberlik panosu sık güncelleştirilmesi (%57.3), öğrenciler tarafından önemli bulunduğu görülmektedir. Bu durum öğrencilerin bu konudaki ihtiyaçlarının karşılanmadığı biçiminde yorumlanabilir.

Araştırmada görüşlerine başvurulmuş deneklerin ÜHPU özel dershanede rehberlik hizmetlerinin artırılmasına ilişkin görüşleri Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Rehberlik Hizmetlerinin Artırılmasına İlişkin Görüşler

Rehberlik Hizmetlerinin Artırılmasına İlişkin Görüşler	f	%
İki rehberlik uzmanı olmalı	136	13.6
Grup terapi toplantıları düzenlenmeli	147	14.7
ÖSYM sınavına ilişkin stratejik bilgi verilmeli	622	62.2
Her hafta bir meslek, meslekten biri tarafından tanıtılmalı	620	62.0
Her sınıfa en az bir saat zorunlu rehberlik dersi konulmalı	535	53.5
Rehberlik hizmetleri aileleri de kapsamalı	247	24.7
Rehberlik panosu sık güncelleştirilmeli	573	57.3
Başka	16	1.6
Toplam	_*	_*

* Denekler ankette bu maddede birden fazla seçenek işaretleyebildikleri için toplam yüzde ve frekans değerleri tabloda verilmemiştir.

Madde de açık uçlu bırakılan (başka) seçeneğine ilişkin olarak; görüşleri olan deneklerin ciddiye alınması güç olan ifadeler kullanmış oldukları belirlenmiştir. Denek grubunun 16'sı bir takım özellikleri sıralanan bayan rehberlik uzmanı olması gerektiğini vurgulamış ve bu görüşte olan öğrencilerin erkek oldukları belirlenmiştir. Böyle bir ifade araştırmacı tarafından ciddiye alınmamıştır.

Yukarıdaki bulgulara dayanarak ÜHPU özel dershanenin önemli birimlerinden biri olarak kabul edilen rehberlik servisinin üzerine düşen ciddi görevlerin varlığı açıktır.

ÜHPU Özel Dershane Yönetimine İlişkin Denek Görüşleri

Araştırmada görüşlerine başvurulmuş deneklerin devam ettikleri ÜHPU özel dershanede rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12. ÜHPU Özel Dershane Yönetimine İlişkin Denek Görüşleri

Yönetime İlişkin Görüşler	f	%
Öğrencinin sınavı kazanması için ellerinden geleni yapıyor	227	22.7
Öğrenciyle değil sadece verilen ücretle ilgilenme	104	10.4
Kayıt sırasında verilen sözleri unutmuş olma	126	12.6
Öğretmenler üzerinde otorite kuramıyor	66	6.6
Öğrenciler üzerinde otorite kuramıyor	387	38.7
Hem öğretmen hem de öğrenciler üzerinde otorite kuramıyor	90	9.0
Toplam	.*	.*

* Denekler ankette bu maddede birden fazla seçenek işaretleyebildikleri için toplam yüzde ve frekans değerleri tabloda verilmemiştir

Araştırmada görüşlerine başvurulmuş deneklerin 387'si (%38.7) ÜHPU özel dershane yönetiminin öğrenciler üzerinde otorite kuramadığı görüşünü belirtmişlerdir. Aynı zamanda denek grubunun %6.6'sı dershane yönetimin öğretmenler üzerinde ve %9.0'u yönetimin hem öğretmenler hem de öğrenciler üzerinde otorite kuramadığı görüşünde bulunmuştur. Ulaşılan bulgulara dayanarak ÜHPU özel dershane yönetimlerinin kurum içinde otorite kurmakta güçlük çektiği yorumu yapılabilir. Çünkü ankete katılarak yönetimin öğrenci üzerinde, öğretmen üzerinde ve hem öğrenci hem de öğretmen üzerinde otorite kuramadığı görüşünde olan bireylerin toplamı 543 (%54.3) olduğu dikkat çekicidir. Denek grubunun yarısından fazlası dershane yönetimini otorite kuramadığını düşünmektedir. Öğrencilerin dershane yönetiminden beklediği otoriteyi bulamadığı, izleyemediği biçiminde yorumlamak mümkündür.

Diğer taraftan ankete katılan 227 öğrenci (%22.7) ÜHPU özel dershane yönetiminin, öğrencilerin sınavı kazanmaları için ellerinden gelen gayretini gösterdiklerini belirtmektedir.

ÜHPU Özel Dershanelerde Yürütülen Ders Programlarına İlişkin Denek Görüşleri

Araştırmada görüşlerine başvurulmuş deneklerin devam ettikleri ÜHPU özel dershanede yürütülen ders programlarına ilişkin görüşleri Tablo 13'de gösterilmiştir.

Tablo 13. Ders Programlarına İlişkin Denek Görüşleri

Ders Programlarına İlişkin Görüşler	f	%
Program planlandığı şekilde uygulanıyor	186	18.6
Ders programları sık sık değişiyor	177	17.7
Boş geçen dersler oluyor ancak telafisi yapılmıyor	144	14.4
Boş geçen dersler oluyor ancak telafisi yapılıyor	203	20.3
Ek ya da etüt programları uygulanmıyor	95	9.5
Ek ya da etüt programları uygulanıyor	195	19.5
Başka	-	-
Toplam	-*	-*

* Denekler ankette bu maddede birden fazla seçenek işaretleyebildikleri için toplam yüzde ve frekans değerleri tabloda verilmemiştir.

Araştırmada görüşlerine başvuru alan deneklerin 347'sinin (%34.7) devam ettiği ÜHPU özel dershanede derslerin zaman zaman boş geçtiği belirlenmiştir. Araştırmada görüşleri alınan deneklerin 203'ünün (%20.3) boş geçen derslerin telafisinin yapıldığını, 144'ünün (%14.4) boş geçen derslerin telafisinin yapılmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ücretleri peşin ya da aylık taksitlerle ödenen ÜHPU özel dersanelerde her hangi bir nedenle (örneğin; öğretmenin rahatsızlanması, hastalığı, acil işinin çıkması vb.) normal karşılanabilir. Ancak boş geçen derslerin telafisinin yapılmaması hem ticari etik hem de eğitim etiği açısından kabul edilebilir bir durum değildir.

Araştırmada görüşlerine başvuru alan öğrencilerin 177'si (17.7) ders programlarının sık sık değiştiğini belirtmişlerdir. Dönem başında öğrenci, öğretmen ve öğrenci velilerine açıklanan ders programının değişmesi ÜHPU özel dersanelerde izlenen bir durumdur. Araştırmacının ÜHPU özel dersanelerde görev yaparken gözlemlediği bu durumu, öğretmen ile dersane yönetimi, öğretmen ile öğrenci grubunun karşılıklı uyum sağlayamaması gibi nedenlerden kaynaklandığını söylemek mümkündür. Ders programının sık değişmesinin öğrencinin ders çalışma motivasyonuna olumsuz yönde etki yaptığı söylenebilir.

ÜHPU Özel Dershane Öğretmenlerine İlişkin Denek Görüşleri

Araştırmada görüşlerine başvuru alan deneklerin 348'i (%34.8) ÜHPU özel dersanelerde görev yapan öğretmenlerin tutumlarını demokratik olarak bulmaktadırlar. Anketi yanıtlayan 524 öğrenci, grubun

%52.4'ü öğretmenlerin tutumlarının senli benli olduğunu ve 128 öğrenci (%12.8) ise öğretmenlerin tutumunun baskıcı olduğu görüşündedir.

Araştırmada görüşlerine başvuru alan deneklerin ÜHPU özel dersane öğretmenlerine ilişkin görüşleri Tablo 14'de gösterilmiştir.

Tablo 14. ÜHPU Özel Dershane Öğretmen Tutumlarına İlişkin Denek Görüşleri

Öğretmen Tutumları	f	%
Demokratik	348	34.8
Senli benli	524	52.4
Baskıcı / Otokratik	128	12.8
Toplam	1000	100

Öğrencilerin yarısından fazlası tarafından dersane öğretmenin davranışlarını senli benli bulduklarını belirtmişlerdir. Bu bulgu, dersane yönetiminin tutumu ile ilişkilendirilebilir. Öğretmenlerin senli/benli davranması nedenini öğretmenin dersane yönetimi, öğrenci ve öğrenci velisi tarafından tutulması, beğenilmesi amacıyla yaptığı düşünülebilir.

ÜHPU Özel Dershane Öğretmenleri İle Okul Öğretmenleri Arasında Bilgi Birikimi Bakımından Farka İlişkin Denek Görüşleri

Araştırmada görüşlerine başvuru alan deneklerin ÜHPU özel dersane öğretmenleri ile okul öğretmenleri arasında bilgi birikimi bakımından fark olup olmadığına ilişkin görüşleri Tablo 15'de gösterilmiştir.

Tablo 15. ÜHPU Özel Dershane Öğretmeni ile Okul Öğretmeni Arasında Farka İlişkin Denek Görüşleri

Öğretmenlerin Fark	f	%
Fark yok	272	27.2
Dershane öğretmeni daha iyi	618	61.8
Okul öğretmeni daha iyi	110	11.0
Toplam	1000	100

hüseyin şirin

ÜHPU özel dersane öğretmen kadrosu, dershanenin üniversite sınavındaki başarısı açısından en kritik ögesi durumundadır. Öğretmen kadrosunun genişliği ve niteliği özel dershanenin öğrenci potansiyelini ve kayıt ücretinin belirleyicilerinden birisi olarak kabul edilir.

Araştırmada görüşlerine başvurulmuş öğrencilerden 618'i (%61.8) bilgi birikimi bakımından dershanede görev yapan öğretmenlerin, okul öğretmenlerine göre daha iyi olduğu görüşündedir. Bilgi birikimi bakımından dersane öğretmenleri ile okul öğretmenleri arasında fark yok görüşünde olanlar grubun %27.2'sini oluştururken, farkın okul öğretmeni lehine olduğu görüşünde olanlar ise ankete katılan grubun %11'ini oluşturduğu belirlenmiştir.

Elde edilen bulgulara dayanarak ÜHPU özel dersanelerin öğretmen kadrosu bakımından okulların önüne geçtiği yorumu yanlış olmaz.

Sonuçlar ve Öneriler**Sonuçlar**

1. Her gelir düzeyinde bulunan ailelerin öğrencileri ÜHPU özel dersanelere ya mezun ya da ortaöğretim kurumunda öğretimine devam ederken gidebilmektedir.
2. Öğrenciler ÜHPU özel dershaneye zayıf oldukları derslerden yetişmekle birlikte test tekniği kazanma, sınavı kazanmak için dershaneye gitmeyi zorunlu olarak görmekte ve okuldaki öğretimin üniversite sınavı için yetersiz olarak algılaması nedenlerine dayalı olarak gitmektedirler.
3. ÜHPU özel dersane yönetiminin öğrenci ve öğretmenler üzerinde otorite kuramadıkları bulunmuştur.
4. ÜHPU özel dersanelerde boş geçen derslerin olduğu, ancak öğrenciler tarafından ücretlerin ödenmesine rağmen bu derslerin telafisinin yapılmadığı bulunmuştur.
5. ÜHPU özel dersane öğretmenlerinin tutumları daha çok senli benli olarak nitelendirilmiştir.

6. ÜHPU özel dersane öğretmeniyle ortaöğretim kurumu okul öğretmeni arasında bilgi birikimi bakımından dersane öğretmeni lehine fark olduğu bulunmuştur. Belirlenen farkın ortaöğretim kurumuna devam öğrencilerde mezunlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
7. Erkek öğrencilerin dershaneye gitme kararını verirken daha çok arkadaşları etkisinde kaldıkları, kız öğrencilerin ise ailesinin etkisinde kaldıkları bulgusuna ulaşılmıştır.
8. ÜHPU özel dershanede bulunan rehberlik servisinin genelde üstlendiği görevi yerine getiremediği gözlenmiştir.

Öneriler

ÜHPU özel dershanelerin sistem içinde gelişmesi ve sayısal olarak artarak öğrenci ya da öğrenci velisi tarafından devam edilmesi zorunlu bir kurum olarak algılanmasının temel nedeni üniversite giriş sınav sistemidir.

Özel dershanelerin sistem içinde güçlenmeleri ve etkin rol oynamaları ortaöğretim kurumlarının önüne geçebileceği kaygısını beraberinde getirmiştir. Özel dershanelerin ortaöğretim kurumlarının önüne geçmesinin engellenmesi için, eğer sınav sistemi devam ettirilecekse, üniversite giriş sınav sisteminde kullanılan ortaöğretim başarı puan katsayısının yükseltilmesi düşünülebilir. Ortaöğretim başarı puan katsayısının artırılması öğrencinin okula devamını arttıracaktır. Ancak sadece bu katsayının artırılması çözüm olamaz. Nitekim 1999 ve 2000 yılı sınavlarında uygulanacak kat sayılar bu anlamda yeterli görülmemiştir. Ortaöğretim kurumlarında öğrencinin üniversite sınavına girişte kullanılan kriterlere göre hazırlanması gerekmektedir. Çünkü, öğrenciler ÜHPU özel dershaneye ortaöğretim kurumlarının öğrenciye kazandıramadığı yeterlilikler için gitmektedir. Bu yeterliklerin ortaöğretim kurumlarında sağlanması ÜHPU özel dershaneye olan ilgiyi ve harcanan ekonomik değeri düşürecektir.

Öğrencilerin ÜHPU özel dershaneye gitme ihtiyaçları ortaöğretim kurumlarında karşılanabildiği ölçüde özel dershaneyi tercih etmeyeceklerdir. Bu nedenle ortaöğretim kurumlarında üniversite giriş sınavına uygun ölçme değerlendirme yöntemleri kullanılmalı, öğrenciye ortaöğretim kurumlarında sınava ilişkin stratejik bilgiler aktarılmalı, genel olarak ortaöğretim kurumu son sınıfında üniversite giriş sınavına hazırlayıcı bir eğitim programı uygulanmalıdır.

hüseyin şirin

ÜHPU özel dersaneler öğrenciden aldıkları ücretlerin karşılığını tam olarak verebilmesi için; boş geçen derslerin mümkün olduğu kadar olmaması ya da telafisinin yapılması, kütüphane ve rehberlik hizmetlerinin kalitesinin artırılması amacıyla Özel Dersaneler Tip Yönetmeliğinde belirtilen standartlara uyması gerekmektedir. Özel dersaneler bir öğretim kurumudur. Ticari kimliklerini ikinci planda tutmalıdırlar.

Özel dersanelerin ticari kurum olmasının yanında bir öğretim kurumu olduğunun dersane sahip ve yöneticilerine hatırlatılması amacıyla Bakanlık ya da dersanelerin kurdukları dernekler aracılığıyla bir hizmetiçi eğitim düzenlenmelidir.

Özel dersaneler rehberlik servisi personeli için hizmetiçi eğitim düzenlenmelidir.

Kapatılmaları gerektiğinden sıklıkla bahsedilen özel dersaneler Türk Eğitim Sisteminin bir doğurgusudur. Sistemdeki bir kısım değişmeler doğrultusunda özel dersanelerin kısa dönemde ortadan kalkacağına ilişkin bir yargıya ulaşamamıştır. Buna karşılık, özel dersaneler Türk Eğitim Sistemindeki değişmelere uyum sağlayarak varlıklarını bir anlamda da genişleterek sürdürmektedirler.

Özel dersaneler sistemin önemli parçasıdır. Eğitim bilimciler sistemde bu parçasını da kabul alanlarına almak konumundadırlar. Bu anlamda özel dersaneleri değişik boyutlardan açımlayan araştırmalar yapılmalıdır. Özel dersaneler varlıklarını korumak ve sistemde karar sürecine etkin bir rol alabilmek amacıyla kurdukları dernekler ile bu tür araştırmaları desteklemelidirler.

Kaynakça

- AÇIKALIN, Aytaç, *Toplumsal Kurumsal ve Teknik Yönleriyle Okul Yöneticiliği* Pegem, Ankara, 1998.
- BAYKUL, Yaşar, *İstatistik Metotlar ve Uygulamalar*, Anı Yayıncılık, Ankara, 1997.
- BOLAY, S. Hayri ve Diğerleri, *Türk Eğitim Sistemi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara, 1996.
- ÇIKRIKÇI, Nükhet, *Ortaöğretim, Ders Geçme ve Kredi Modeli*, Eğitim ve Bilim, Ocak 1993.

Milliyet Gazetesi, 07 Mayıs 1977.

KUTNER, M.A., SHERMAN, J.D., WILLIAMS, M.F., *Federal Policies For Private Schools, Private Education*, NewYork,1986.

MANSKI, C.F., and WISE D.A., *College Choice in America*, Cambridge, MA Harvard University Press. 1983.

Özel Dershaneler Tip Yönetmeliği, Milli Eğitim Basımevi, Ankara,1989.

ÖZDEN, Yüksel, *Üniversiteye Girişte Fırsat Eşitsizliğini Giderme Çalışmaları*, Eğitim Yönetimi, Sayı:4, Yıl:3 Ankara, 1997.

PASCARELLA, E.T. & TEREZINI, P.T., *How College Affect Students*, San Francisco: Jossey-Bass., 1991.

SEWELL, W.H, *Inequality of Opportunity for Higher Education* American Sociological Review 36, 793-809, 1971.